

Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA

A. M. COLLINSA,

predstavljeni 13. julija 2023¹

Zadeva C-646/21

K,

L

proti

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo rechtbank Den Haag, zittingsplaats's-Hertogenbosch (Nizozemska))

„Predhodno odločanje – Skupna politika na področju azila in subsidiarne zaščite – Naknadne prošnje za mednarodno zaščito – Direktiva 2011/95/EU – Člen 10(1)(d) – Razlogi za preganjanje – Pripadnost določeni družbeni skupini – Državljeni tretjih držav, ki so v državi članici preživeli znaten del življenjskega obdobja, v katerem posamezniki izoblikujejo svojo identiteto – Ženske in dekllice, ki v državi izvora kršijo pravila družbenega ravnanja – Koristi otroka“

I. Uvod

1. Ti sklepni predlogi se nanašajo na prošnji za mednarodno zaščito K in L, najstnic iz Iraka,² ki sta pet let prebivali na Nizozemskem, medtem ko je potekalo obravnavanje prvih prošenj za mednarodno zaščito, ki so jih vložili njuni družinski člani. V tem obdobju sta bili del družbe, ki ceni enakost spolov, ter sta prevzeli vrednote, standarde in vedenjske vzorce svojih vrstnikov. V svojih naknadnih prošnjah za mednarodno zaščito,³ ki ju je Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (državni sekretar za varnost in pravosodje, Nizozemska) zavrnil kot očitno neutemeljeni,⁴ tožeči stranki trdita, da ob morebitni vrnitvi v Irak ne bosta mogli ravnati v skladu s tamkajšnjimi vrednotami, standardi in vedenjskimi vzorci, saj ženskam in dekletom ne priznavajo svoboščin, ki sta jih uživali na Nizozemskem, izraz teh prepričanj pa bi ju izpostavil nevarnosti preganjanja. Z vprašanji za predhodno odločanje se sodišče sprašuje, ali so osebe

¹ Jezik izvornika: angleščina.

² V teh sklepnih predlogih ju navajam kot „tožeči stranki“.

³ Vlogi z dne 4. aprila 2019. Člen 2(q) Direktive 2013/32/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o skupnih postopkih za priznanje ali odvzem mednarodne zaščite (UL 2013, L 180, str. 60) opredeljuje naknadno prošnjo kot nadaljnjo prošnjo za mednarodno zaščito, podano po izdaji dokončne odločbe v zvezi s predhodno prošnjo, vključno s primeri, ko je prosilec prošnjo izrecno umaknil, in primeri, ko je organ za presojo prošnjo zavrnil po njenem implicitnem umiku v skladu s členom 28(1) te Direktive.

⁴ Odločbi z dne 21. decembra 2020, zoper kateri sta bili vloženi pritožbi z dne 28. decembra 2020, predložitevno sodišče pa je ustno obravnavo izvedlo 17. junija 2021.

v enakem položaju kot tožeči stranki lahko upravičene do mednarodne zaščite, ker so pripadnice določene družbene skupine v smislu člena 10(1)(d) Direktive 2011/95/EU,⁵ in na kakšen način se lahko pri presoji prošelj za mednarodno zaščito upoštevajo koristi otroka.

II. Pravni okvir

A. Pravo Evropske unije

2. Člen 10 Direktive 2011/95, naslovljen „Razlogi za preganjanje“, določa:

„1. Države članice pri ocenjevanju razlogov za preganjanje upoštevajo naslednje elemente:

- (a) pojem rase zajema zlasti vprašanja barve, porekla ali pripadnosti določeni etnični skupini;
- (b) pojem veroizpovedi zajema zlasti teistična, neteistična in ateistična prepričanja, sodelovanje ali nesodelovanje pri zasebnih ali javnih formalnih verskih obredih posamično ali v skupnosti drugih oseb, druga verska dejanja ali izraze prepričanja ali oblike osebnega ali skupnega vedenja, ki temelji na kakršnem koli verskem prepričanju ali izhaja iz njega;
- (c) pojem nacionalne pripadnosti ni omejen na državljanstvo ali njegovo odsotnost, temveč zajema zlasti pripadnost skupini, ki jo določa njena kulturna, etnična ali jezikovna identiteta, skupno zemljepisno ali politično poreklo ali njen odnos do prebivalcev druge države;
- (d) skupina šteje za določeno družbeno skupino zlasti v naslednjih primerih:
 - kadar je članom te skupine skupna prirojena lastnost ali skupno poreklo, ki je nespremenljivo, ali značilnost ali prepričanje, ki je tako temeljnega pomena za identiteto ali zavedanje, da se osebe ne bi smelo prisiliti, naj se mu odreče, in
 - kadar ima skupina v zadevni državi razločno identiteto, saj jo družba, ki jo obkroža, dojema kot različno.

V odvisnosti od okoliščin v državi izvora lahko določena družbena skupina zajema skupino, ki temelji na skupni lastnosti spolne usmerjenosti. Spolne usmerjenosti se ne sme razumeti kot nečesa, kar vključuje dejanja, ki po nacionalni zakonodaji držav članic veljajo za kazniva. Vidike, povezane s spolom, vključno s spolno identiteto, je treba ustrezno upoštevati pri določanju pripadnosti določeni družbeni skupini ali opredelitvi značilnosti takšne skupine;

- (e) pojem političnega prepričanja zajema zlasti imeti neko mnenje, stališče ali prepričanje o zadevi, povezani s potencialnimi subjekti preganjanja, navedenimi v členu 6, in z njihovo politiko ali metodami, ne glede na to, ali je prosilec v skladu s tem mnenjem, stališčem ali prepričanjem tudi ravnal.

2. Pri ocenjevanju dejstva, ali ima prosilec utemeljen strah pred preganjanjem, ni pomembno, ali prosilec dejansko ima rase, verske, nacionalne, družbene ali politične značilnosti, ki se preganjajo, pod pogojem, da takšne značilnosti prosilcu pripisuje subjekt preganjanja.“

⁵ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. decembra 2011 o standardih glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, da so upravičeni do mednarodne zaščite, glede enotnega statusa beguncev ali oseb, upravičenih do subsidiarne zaščite, in glede vsebine te zaščite (UL 2011, L 337, str. 9).

B. Nizozemske okrožnice o politiki priseljevanja

3. V prilogi k predložitveni odločbi je navedeno, da točka C7.2.8⁶ Vreemdelingencirculaire 2000 (okrožnica o tujcih iz leta 2000 (C), v nadaljevanju: okrožnica o tujcih iz leta 2000 (C)) navaja:

„Glavno pravilo je, da zgolj zahodni način življenja, pridobljen na Nizozemskem, ne more biti podlaga za status begunca ali za subsidiarno zaščito. Zahteva se prilagoditev običajem v Afganistanu. Obstajata dve izjemi:

- Če ženska za verjetno izkaže, da je zahodni način vedenja izraz verskega ali političnega prepričanja.
- Če ženska za verjetno izkaže, da ima osebne značilnosti, ki jih je zelo težko ali praktično nemogoče spremeniti, in se zaradi teh značilnosti boji preganjanja oziroma je v nevarnosti, da bo izpostavljena nečloveškemu ravnanju v Afganistanu.“

4. Točka B8.10 Vreemdelingencirculaire 2000 (B) (okrožnica o tujcih iz leta 2000 (B)), naslovljena „Šolarke pod vplivom zahodnega načina življenja“, določa:

„IND [(Immigratie- en Naturalisatiedienst (služba za priseljevanje in naturalizacijo, Nizozemska, v nadaljevanju: IND))] izda dovoljenje za prebivanje za določen čas [...] dekletom, ki so pod vplivom zahodnega načina življenja, če dekle za verjetno izkaže, da bo po vrnitvi v Afganistan trpelo nesorazmerne psihosocialne pritiske.

IND o obstoju nesorazmernega psihosocialnega pritiska presodi na podlagi okoliščin, ki morajo vsebovati te okoliščine:

- a. stopnja vpliva zahodnega načina življenja na dekleta;
- b. posamezne humanitarne okoliščine, ki morajo vključevati zdravstveno stanje (dekleta ali njenega družinskega člana) in smrt dekletovega družinskega člana na Nizozemskem; in
- c. možnost sodelovanja v afganistanski družbi, kar vključuje oceno sestave družine in prisotnosti vplivnih osebnosti (plemenskih ali vojaških vodij), ki dekleta lahko zaščitijo.

V skladu s točko (a) IND oceni stopnjo vpliva zahodnega načina življenja na podlagi naslednjih pogojev:

- dekleta je staro vsaj 10 let;
- dekleta je na Nizozemskem prebivalo najmanj 8 let od datuma vložitve prve prošnje za azil za določen čas do vložitve prošnje za redno dovoljenje za prebivanje za določen čas v skladu s tem odstavkom; in
- dekleta je obiskovalo šolo na Nizozemskem.

⁶ Čeprav je ta točka del oddelka z naslovom „Smernice za posamezne države“ v zvezi z Afganistanom, se ta predlog nanaša na prosilce iz Iraka.

Če dekleta ne izpolnjuje enega ali več od teh pogojev, nosi večje dokazno breme pri izkazovanju svoje upravičenosti do izdaje rednega dovoljenja za prebivanje za določen čas v okviru te politike. [...]“

III. Dejansko stanje v sporu o glavni stvari, vprašanja za predhodno odločanje in postopek pred Sodiščem

5. Tožeči stranki sta 29. septembra 2015 skupaj z očetom, materjo in teto zapustili Irak. Pri nizozemskih organih so 7. novembra 2015 vložili prošnje za mednarodno zaščito. Tožeči stranki sta bili takrat stari 10 in 12 let. Raad van State (državni svet, Nizozemska) je njihove prošnje dokončno zavrnil 31. julija 2018. Tožeči stranki sta 4. aprila 2019 vložili naknadni prošnji za mednarodno zaščito. Prošnji sta bili 21. decembra 2020 zavrjeni kot očitno neutemeljeni. Tožeči stranki sta 28. decembra 2020 zoper ti odločbi vložili tožbi pri predložitvenem sodišču, ki je o navedenih tožbah odločalo 17. junija 2021. Na dan ustne obravnave sta bili tožeči stranki stari 15 in 17 let, na Nizozemskem pa sta neprekinjeno prebivali pet let ter sedem mesecev in pol.

6. Tožeči stranki trdita, da sta zaradi dolgotrajnega prebivanja na Nizozemskem v življenjskem obdobju, v katerem posamezniki izoblikujejo svojo identiteto, prevzeli vrednote, standarde in vedenjske vzorce svojih nizozemskih vrstnikov. Na Nizozemskem sta se začeli zavedati svobode, ki jo imata kot dekleti, da lahko sprejemata svoje lastne življenjske odločitve. Navajata, da se želita tudi v prihodnje sami odločati – kot sta to počeli na Nizozemskem – ali se želita družiti s fanti, se ukvarjati s športom, študirati, se poročiti, in če ja, s kom, in ali se zaposliti zunaj doma. Prav tako želita sami odločati o svojih političnih in verskih prepričanjih ter imeti možnost ta mnenja izražati v javnosti. Ker se po vrnitvi v Irak ne bi bili sposobni odpovedati tem vrednotam, standardom in vedenjskim vzorcem, želita mednarodno zaščito.

7. Predložitveno sodišče meni, da gre pri vrednotah, standardih in vedenjskih vzorcih, na katere se sklicujeta tožeči stranki, predvsem za prepričanje o enakosti spolov.⁷ To sodišče mora odločiti, ali tožeči stranki lahko štejeta za pripadnici posebne družbene skupine v smislu člena 10(1)(d) Direktive 2011/95; ali mora odločujoči organ v zvezi s prošnjo za mednarodno zaščito upoštevati koristi otroka ter kdaj in na kakšen način, in ali je treba upoštevati škodo, ki sta jo tožeči stranki domnevno utrpeli zaradi obremenjenosti, ki sta jo povzročili dolgotrajna negotovost glede njunega prebivanja na Nizozemskem in grožnja s prisilno vrnitvijo v njuno državo izvora.

8. Predložitveno sodišče je zato prekinilo postopek in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je treba člen 10(1)(d) [Direktive 2011/95] razlagati tako, da je treba zahodne standarde, vrednote in vedenjske vzorce, ki jih državljani tretjih držav prevzamejo med prebivanjem na ozemlju države članice in polno udeležbo v družbi v znatnem delu življenjskega obdobja, v katerem se izoblikuje njihova identiteta, šteti za skupno poreklo, ki je nespremenljivo, oziroma za značilnosti, ki so tako temeljnega pomena za identiteto, da se osebe ne bi smelo prisiliti, naj se jim odreče?

2. Če je odgovor na prvo vprašanje pritrdilen, ali je treba državljane tretjih držav, ki so iz katerega koli razloga prevzeli primerljive zahodne standarde in vrednote med dejanskim prebivanjem v državi članici v življenjskem obdobju, v katerem se izoblikuje njihova identiteta, šteti za ‚člane določene družbene skupine‘ v smislu člena 10(1)(d) [Direktive 2011/95]? Ali je treba

⁷ Predložitvena odločba, odstavek 23.

vprašanje, ali gre za ‚določeno družbeno skupino, ki ima v zadevni državi razločno identiteto‘, presojati z vidika države članice ali pa je to vprašanje treba razlagati v povezavi s členom 10(2) [Direktive 2011/95/EU], da ima tujec odločilno dokazno breme pri izkazovanju, da je v izvorni državi obravnavan kot pripadnik določene družbene skupine oziroma da se mu v državi izvora v vsakem primeru pripisujejo te značilnosti? Ali je zahteva, da je vpliv zahodnega načina življenja lahko podlaga za status begunca le, če temelji na verskih ali političnih razlogih, združljiva s členom 10 [Direktive 2011/95] v povezavi z načelom nevračanja in pravico do azila?

3. Ali je nacionalna pravna praksa, v skladu s katero nosilec odločanja pri presoji prošnje za mednarodno zaščito pretehta koristi otroka, ne da bi pred tem (v vsakem postopku) konkretno ugotovil obstoj koristi otroka, združljiva s pravom EU in zlasti s členom 24(2) Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina) v povezavi s členom 51(1) Listine? Ali je odgovor na to vprašanje drugačen, če mora država članica prošnjo za izdajo dovoljenja za prebivanje presojati iz običajnih razlogov in je pri odločanju o tej prošnji treba upoštevati koristi otroka?
4. Na kakšen način in v kateri fazi obravnavanja prošnje za mednarodno zaščito je ob upoštevanju člena 24(2) Listine treba upoštevati in pretehtati koristi otroka oziroma, natančneje, škodo, ki jo mladoletnik utрпи zaradi svojega dolgotrajnega prebivanja v državi članici? Ali je pri tem pomembno, ali je bilo dejansko prebivanje v državi zakonito? Ali je pri tehtanju koristi otroka v okviru zgornje presoje pomembno, ali je bila odločitev države članice o prošnji za mednarodno zaščito sprejeta v rokih, ki jih določa pravo EU, ali ni bila izpolnjena predhodno naložena obveznost vrnitve in ali država članica ni izvršila sprejete odločbe o vrnitvi, saj je zaradi tega mladoletnik lahko še naprej dejansko prebival v državi članici?
5. Ali je nacionalna pravna praksa, ki razlikuje med prvo in naknadnimi prošnjami za mednarodno zaščito v smislu, da se pri naknadnih prošnjah za mednarodno zaščito ne upoštevajo običajni razlogi, združljiva s pravom EU ob upoštevanju člena 7 Listine v povezavi s členom 24(2) Listine?“
9. Pisna stališča so predložile tožeče stranke, češka, grška, francoska, madžarska in nizozemska vlada ter Evropska komisija. Stranki in španska vlada so odgovorile na pisna in ustna vprašanja, ki jih je Sodišče postavilo na ustni obravnavi 18. aprila 2023.

IV. Analiza

A. Prvo in drugo vprašanje

10. Prvo in drugo vprašanje bom obravnaval skupaj, saj se obe nanašata na razlago člena 10(1)(d) Direktive 2011/95.

11. Predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali se lahko državljani tretjih držav, ki v državi članici preživijo znaten del življenjskega obdobja, v katerem se izoblikuje njihova identiteta, štejejo za pripadnike posebne družbene skupine v smislu člena 10(1)(d), prva alineja, ker imajo „skupno poreklo, ki je nespremenljivo“, ali značilnosti, ki so „tako temeljnega pomena za identiteto [...], da se osebe ne bi smelo prisiliti, naj se [jim] odreče“. Ali je v skladu s to določbo spoštovanje določenih vrednot lahko podlaga za priznanje mednarodne zaščite le, kadar temelji na verskem

ali političnem prepričanju? Kako naj predložitveno sodišče presodi, ali je izpolnjen pogoj iz člena 10(1)(d), druga alineja, da ima skupina v zadevni državi razločno identiteto, ker jo družba, ki jo obkroža, dojema kot različno?

1. Povzetek prejetih stališč

12. Nizozemska vlada poudarja, da v skladu s smernicami IND, ki temeljijo na sodbi Raad van State (državni svet),⁸ ženske, ki prevzamejo zahodni način življenja, niso pripadnice določene družbene skupine. Kljub temu lahko pridobijo mednarodno zaščito, če: (i) ta način življenja temelji na verskih ali političnih prepričanjih, ki so temeljna za njihovo identiteto ali moralno integriteto; ali (ii) je verjetno, da jih bodo subjekti v njihovi državi izvora preganjali zaradi značilnosti, ki jih praktično ni mogoče spremeniti; ali (iii) bodo v državi izvora izpostavljene nevarnosti nečloveškega ravnanja v smislu člena 15(b) Direktive 2011/95. Pojem političnega prepričanja, ki je temeljno za identiteto ali moralno integriteto, naveden v prvem od zgornjih pogojev, se razlaga široko in vključuje preganjanje žensk, ki se ne podrejajo družbenim običajem, verskim pravilom ali kulturnim standardom, ki pomenijo diskriminacijo na podlagi spola.⁹

13. Češka, grška, madžarska in nizozemska vlada se strinjajo, da trditve tožečih strank temeljijo na naklonjenosti določenemu načinu življenja. Ta naklonjenost pa ne more biti podlaga za priznanje mednarodne zaščite v skladu z nacionalnimi predpisi, s katerimi se prenaša Direktiva 2011/95. Toženi stranki sta se prilagodili na življenje v državi članici med svojim dolgotrajnim prebivanjem na njenem ozemlju, zato je mogoče pričakovati, da se bosta ob vrnitvi v državo izvora lahko ponovno prilagodili na življenje v skladu s standardi in običaji v svoji državi izvora, enako kot ostali prebivalci. Želja po določenem načinu življenja ni prepričanje, ki je tako temeljnega pomena za identiteto ali zavedanje, da se osebe ne bi smelo prisiliti, naj se mu odreče. Tožeči stranki nimata nobenih opredeljivih skupnih prirojenih lastnosti ali skupnega porekla, saj je domnevna kategorija žensk in deklet, ki so prevzele zahodni način življenja, preširoka, preveč raznolika in abstraktna, da bi lahko pomenila jasno razmejeno družbeno skupino za namene člena 10(1)(d) Direktive 2011/95. Tožeči stranki prav tako nista poskušali utemeljiti, kako in zakaj bi se morali soočati s preganjanjem ob povratku v državo izvora.

14. Španska in francoska vlada ter Komisija se s tem ne strinjajo. Menijo, da sta dekleti lahko pripadnici določene družbene skupine, ki temelji zlasti na spolu in starosti, kar predstavlja prirojene lastnosti.

15. Španska vlada je v ustnih stališčih navedla, da predložitvena odločba kaže na to, da tožeči stranki nista pridobili zgolj stremljenja po doseganju boljših finančnih ali kulturnih pogojev; gre za ženski ali dekletski, ki sta prevzeli način življenja, v katerem so jima priznane temeljne pravice in omogočeno njihovo uživanje. Zato izpolnjujeta prvi pogoj iz člena 10(1)(d) Direktive 2011/95. Odgovor na vprašanje, ali je izpolnjen tudi drugi pogoj iz te določbe, da ima skupina razločno identiteto v zadevni državi, pa je odvisen od okoliščin, ki obstajajo v njuni državi izvora.

16. Francoska vlada trdi, da dejstvo, da je posameznik dolgo prebival v državi članici, pomeni, da si deli skupno poreklo, ki je nespremenljivo, ali skupno prepričanje, ki je tako temeljnega pomena za identiteto ali zavedanje, da se osebe ne bi smelo prisiliti, naj se mu odreče. Če posamezniki, ki imajo te skupne značilnosti, še naprej upoštevajo vrednote, standarde in vedenjske vzorce, ki

⁸ Werkinstructie 2019/1, Het beoordelen van asielaanvragen van verwersterde vrouwen (delovno navodilo 2019/1, obravnavanje prošelj za azil žensk, ki so pod vplivom zahodnega načina življenja).

⁹ Točka C.2.3.2. okrožnice o tujcih iz leta 2000 (C).

prevladujejo v tej državi članici, bo družba, ki jih obkroža v njihovi državi izvora, te posameznike dojemala kot pripadnike ločene skupine. Na primer, upiranje prisilni poroki bi lahko tožeči stranki izpostavilo preganjanju, pred katerim ju oblasti ne bodo zaščitile.

17. Komisija trdi, da se prepričanje, da imajo moški in ženske enake pravice, lahko šteje za skupno in temeljno prepričanje. Obstoj zakonov v državi izvora, ki pomenijo diskriminacijo do deklet in žensk in določajo nesorazmerne kazni, kadar dekleta in ženske kršijo nekatere standarde in običaje, kaže na nevarnost, da bi bile te osebe v tej državi lahko obravnavane kot pripadnice ločene skupine.

2. Predhodna ugotovitev

18. Predložitveno sodišče poudarja, da se ta zadeva ne nanaša splošno na „ženske, ki so prevzele zahodni način življenja“. ¹⁰ Vendar pa se predložitvena odločba sklicuje na „zahodni način življenja“ in na „zahodni način vedenja“, kar je morda odraz uporabe teh izrazov v okrožnici o tujcih iz leta 2000 (C). Stranke, ki so predložile stališča, so predvsem menile, da sta pojma „zahodni način življenja“ in „zahoden“ preveč neopredeljena, da bi se lahko uporabljala v okviru prošenj za mednarodno zaščito. S temi stališči se strinjam. „Vzhod“ in „zahod“ sta široki in raznoliki območji s številnimi verskimi tradicijami, moralnimi načeli in vrednotami. Natančnejše opredelitve pred Sodiščem niso bile predstavljene, zato sta pojma, kot sta „zahodni način življenja“ in „ženske, ki so prevzele zahodni način življenja“, v veliki meri brezpredmetna. Poleg tega obstaja nevarnost, da bi uporaba izrazov „vzhodno“ in „zahodno“ v okviru moralnih načel in vrednot privedla do lažne dihotomije, ki bi prispevala k ločevalnemu diskurzu. V teh sklepnih predlogih se torej izogibam uporabi teh izrazov.

3. Presoja

a) Pregled pravnega okvira in uvod

19. Konvencija o statusu beguncev, podpisana v Ženevi 28. julija 1951 ¹¹ (v nadaljevanju: Ženevska konvencija), je začela veljati 22. aprila 1954. Dopolnjena je bila s Protokolom o statusu beguncev, sklenjenim 31. januarja 1967 v New Yorku, ki je začel veljati 4. oktobra 1967. ¹² Ženevska konvencija je temelj mednarodne pravne ureditve za zaščito beguncev. ¹³ Čeprav so vse države članice pogodbenice Ženevske konvencije, pa Evropska unija ni ena izmed njih.

20. Direktiva 2011/95 pristojne organe držav članic usmerja s sklicevanjem na skupne pojme, ki jih je treba razlagati v skladu z Ženevsko konvencijo. Preambula te konvencije opozarja, da je Urad visokega komisarja Združenih narodov za begunce (v nadaljevanju: UNHCR) odgovoren za nadzor nad uporabo mednarodnih konvencij, ki zagotavljajo zaščito beguncev. Zaradi vloge, ki jo

¹⁰ Predložitvena odločba, odstavek 25.

¹¹ *Recueil des traités des Nations unies*, zv. 189, str. 150, št. 2545 (1954).

¹² S tem protokolom so bile odpravljene časovne in geografske omejitve Ženevske konvencije, da bi se uporabljala na splošno in ne bi zajemala le oseb, ki so postale begunci zaradi dogodkov, ki so se zgodili pred 1. januarjem 1951.

¹³ Glej člen 78 PDEU o razvoju skupne politike o azilu, subsidiarni zaščiti in začasni zaščiti v skladu z Ženevsko konvencijo in Protokolom z dne 31. januarja 1967 o statusu beguncev. Zlasti glej tudi uvodne izjave 3, 4, 14 in od 22 do 24 Direktive 2011/95.

Ženevska konvencija podeljuje UNHCR, je Sodišče razsodilo, da so dokumenti UNHCR še posebej pomembni za razlago Direktive 2011/95.¹⁴ To direktivo je prav tako treba razlagati v skladu z Listino.¹⁵

21. Mednarodno zaščito, na katero se nanaša Direktiva 2011/95, je treba načeloma priznati državljanu tretje države ali osebi brez državljanstva, ki ima utemeljen strah pred preganjanjem zaradi rasne, verske ali nacionalne pripadnosti, političnega prepričanja ali pripadnosti določeni družbeni skupini (begunec) ali pa za to osebo obstaja utemeljeno tveganje, da bo utrpela resno škodo (oseba, upravičena do subsidiarne zaščite), če se vrne v državo izvora.¹⁶

22. Člen 10 Direktive 2011/95 določa razloge za preganjanje.¹⁷ Vsi elementi, navedeni v členu 10(1) Direktive 2011/95, so pomembni za presojo obstoja razlogov za preganjanje; kategorije se med seboj ne izključujejo.¹⁸ Uporaba izraza „zlasti“ v pododstavkih te določbe kaže, da v njej navedeni položaji niso izčrpani. Nazadnje, ustaljena sodna praksa je, da je treba vsako odločbo o priznanju ali zavrnitvi statusa begunca ali statusa subsidiarne zaščite utemeljiti na podlagi posamične presoje.¹⁹

23. UNHCR je ugotovil, da je treba izraz „pripadnost določeni družbeni skupini“ iz člena 1A(2) Ženevske konvencije razlagati v okviru evolucijskega pristopa, ki sprejema raznoliko in spreminjajočo se naravo skupin v različnih družbah ter razvoj mednarodnih standardov na področju človekovih pravic. Države so priznale, da ženske, družine, plemena, poklicne skupine in istospolno usmerjene osebe sestavljajo določene družbene skupine v skladu z nameni te konvencije. Odvisno od posebnih okoliščin v družbi lahko ženska uveljavlja zahtevo, ki temelji na političnem prepričanju (če država njeno vedenje obravnava kot izraz političnega prepričanja, ki ga želi zatreti), veroizpovedi (če njeno vedenje temelji na verskem prepričanju, ki mu država nasprotuje) ali pripadnosti določeni družbeni skupini.²⁰

24. Za obstoj „določene družbene skupine“ v smislu člena 10(1)(d) Direktive 2011/95 morata biti izpolnjena dva kumulativna pogoja. Prvič, člani skupine morajo imeti „prirojeno lastnost“ ali „skupno poreklo, ki je nespremenljivo“, ali pa značilnost ali prepričanje, „ki je tako temeljnega pomena za identiteto, da se osebe ne sme prisiliti, naj se mu odreče“. Ti elementi se nanašajo na pojme, ki jih je mogoče opredeliti kot notranji vidik skupine. Drugič, ta skupina mora imeti razločno identiteto v zadevni državi, ker jo družba, ki jo obkroža, dojema kot različno.²¹ To

¹⁴ Sodba z dne 9. novembra 2021, Bundesrepublik Deutschland (Ohranjanje enotnosti družine) (C-91/20, EU:C:2021:898, točka 56 in navedena sodna praksa).

¹⁵ Uvodna izjava 16 Direktive 2011/95 in sodba z dne 5. septembra 2012, Y in Z (C-71/11 in C-99/11, EU:C:2012:518, točki 47 in 48 ter navedena sodna praksa).

¹⁶ Glej člena 13 in 18 Direktive 2011/95 v povezavi z opredelitvama pojmov „begunec“ in „oseba, upravičena do subsidiarne zaščite“ iz člena 2(d) in (f) te direktive. Člen 5 te direktive med drugim določa, da to vključuje položaje, v katerih utemeljen strah pred preganjanjem ali utemeljeno tveganje, da oseba utrpi resno škodo, lahko temeljita na dogodkih, do katerih je prišlo, odkar je prosilec zapustil državo izvora. Predložitvena odločba se ne sprašuje o razlagi te določbe.

¹⁷ Glej točko 2 teh sklepnih predlogov.

¹⁸ Čeprav se člen 10(1)(d), drugi odstavek, sklicuje na dejstvo, da je „vidike, povezane s spolom, vključno s spolno identiteto, treba ustrezno upoštevati pri določanju pripadnosti določeni družbeni skupini ali opredelitvi značilnosti takšne skupine“, pa se vidiki, povezani s spolom, še vedno lahko upoštevajo v okviru drugih razlogov za preganjanje iz člena 10 Direktive 2011/95.

¹⁹ Člen 4 Direktive 2011/95. Glej tudi sodbo z dne 4. oktobra 2018, Ahmedbekova (C-652/16, EU:C: 2018:801, točka 48 in navedena sodna praksa) in UNHCR, Smernice o mednarodni zaščiti: preganjanje zaradi spola v smislu člena 1A(2) Konvencije iz leta 1951 in/ali njenega protokola iz leta 1967 o statusu beguncev, 2002, odstavek 7.

²⁰ Glej UNHCR, Smernice o mednarodni zaščiti: „Pripadnost določeni družbeni skupini“ v okviru člena 1A(2) Konvencije iz leta 1951 in/ali Protokola o statusu beguncev iz leta 1967, 2002, odstavek 3 in 4.

²¹ Predložitveno sodišče mora ugotoviti, ali so navedeni kumulativni pogoji izpolnjeni glede na ugotovljeno dejansko stanje. Glej sodbo z dne 4. oktobra 2018, Ahmedbekova (C-652/16, EU:C:2018:801, točka 89 in navedena sodna praksa).

vključuje element „družbene zaznave“, kar je mogoče opredeliti kot zunanji vidik skupine. V obravnavanem primeru je „zadevna država“ država izvora, torej Irak, „družba, ki osebo obkroža“ pa je družba v državi izvora.

b) Notranji vidiki skupine

25. Iz besedila člena 10(1)(d), drugi odstavek, Direktive 2011/95 je razvidno, da so spol²² in ostali vidiki, povezani s spolom, lahko pomembni za ugotovitev obstoja določene družbene skupine. V nekaterih primerih je spol lahko zadostno merilo za opredelitev take skupine.²³ Po mnenju UNHCR so ženske očiten primer socialne podskupine, ki jo opredeljujejo prirojene lastnosti in jo družba pogosto dojema drugače kot moške. V nekaterih družbah lahko ženske na splošno tvorijo določeno družbeno skupino, ker se soočajo s sistemsko diskriminacijo pri uveljavljanju svojih temeljnih pravic v primerjavi z moškimi.²⁴

26. V obravnavanem primeru tožeči stranki ne trdita, da jima pripada pravica do mednarodne zaščite zgolj na podlagi njunega spola. Trdita, da se ne moreta odreči vrednotam, standardom in vedenjskim vzorcem, ki sta jih pridobili na Nizozemskem in temeljijo na njunem prepričanju o enakosti spolov. Zato se postavlja vprašanje, ali je takšno prepričanje lahko skupna lastnost oziroma skupno prepričanje, ki je tako temeljnega pomena za identiteto ali zavedanje, da se osebe ne bi smelo prisiliti, naj se mu odreče. Najprej bom obravnaval pomen izrazov „lastnost“ in „prepričanje“, nato pa bom preučil še zahtevo, da mora obstajati skupno prepričanje, ki je tako temeljnega pomena za identiteto ali zavedanje, da se osebe ne bi smelo prisiliti, da se mu odreče.

1) Pomen izrazov „lastnost“ in „prepričanje“

27. V okviru vrednot, standardov in vedenjskih vzorcev, za katere tožeči stranki trdita, da sta jih prevzeli med bivanjem na Nizozemskem, predložitveno sodišče navaja, da je prevzem vrednot, standardov in vedenjskih vzorcev lahko „lastnost“, ki je tako temeljnega pomena za identiteto, da se osebe ne bi smelo prisiliti, naj se ji odreče.

28. Direktiva 2011/95 ne opredeljuje pojmov „prirojena lastnost“ in „lastnost, ki je tako temeljnega pomena za identiteto ali zavedanje, da se osebe ne bi smelo prisiliti, naj se ji odreče“, uporabljenih v členu 10(1)(d) Direktive. Slovanske opredelitve izraza „lastnost“ osebe vključujejo „značilnost ali kakovost, ki običajno pripada tej osebi in služi njeni identifikaciji“. „Prirojeno“ pomeni „pridobljeno z rojstvom“ ali „določeno z dejavniki, ki so pri posamezniku prisotni od rojstva“. Primeri prirojenih lastnosti so višina osebe, barva njenih oči in njena genska zasnova. Direktiva 2011/95 navaja en sam primer „skupne lastnosti“, in sicer spolno usmerjenost.²⁵

²² Direktiva 2011/95 ne opredeljuje pojma spol, ki je drugje opredeljen kot „družbeno oblikovane vloge, vedenjski vzorci, dejavnosti in lastnosti, ki jih določena družba šteje za primerne za ženske in moške“ (glej člen 3(c) Konvencije o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (v nadaljevanju: Istanbulska konvencija), ki je začela veljati 1. avgusta 2014 (Serije pogodb Sveta Evrope – št. 210)). Evropski parlament je 9. maja 2023 odobril pristop EU k tej konvenciji (glej tudi Mnenje 1/19 (Istanbulska konvencija) z dne 6. oktobra 2021, ECLI:EU:C:2021:832).

²³ Sklepni predlogi generalnega pravobranilca J. Richarda de la Toura v zadevi Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Ženske kot žrtve nasilja v družini) (C-621/21, EU:C:2023:314, točka 73).

²⁴ Glej UNHCR, Smernice o mednarodni zaščiti: Pregonjanje zaradi spola v okviru člena 1A(2) Konvencije iz leta 1951 in/ali Protokola o statusu beguncev iz leta 1967, 2002, odstavek 30 in 31; Evropski azilni podporni urad (v nadaljevanju: EASO), Smernice EASO o pripadnosti določeni družbeni skupini, 2020, str. 21; in sklepni predlogi generalnega pravobranilca J. Richarda de la Toura v zadevi Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Ženske kot žrtve nasilja v družini) (C-621/21, EU:C:2023:314, točka 71).

²⁵ Glej tudi sodbo z dne 7. novembra 2013, X in drugi (od C-199/12 do C-201/12, EU:C:2013:720, točka 46).

29. Na podlagi teh opredelitev sklepam, da sprejetja nekaterih vrednot, standardov in vedenjskih vzorcev ni mogoče opredeliti za „lastnost“.²⁶ V položaju tožečih strank se zdi bolj primerna uporaba pojma „prepričanje“, ki pomeni „sprejemanje oziroma mnenje, da je nekaj resnično“.

30. Glede na stališče, ki ga zagovarja nizozemska vlada, se je nato treba vprašati, ali je treba skupno prepričanje, ki ga omenja člen 10(1)(d), prva alineja, Direktive 2011/95, razlagati kot posredno sklicevanje na versko ali politično prepričanje. Komisija poudarja, da lahko uporaba izraza „Glaubensüberzeugung“ v nemški različici vzbudi dvom o tem, ali mora biti zadevno prepričanje verske narave.

31. Člen 10(1)(b) Direktive 2011/95, ki obravnava preganjanje zaradi verskega prepričanja, se nanaša na „teistična, neteistična in ateistična prepričanja“. V nemški, angleški, francoski in nizozemski različici tega člena Direktive 2011/95 so na primer uporabljeni izrazi „religiöse Überzeugung“, „religious belief“, „croyances religieuses“ in „godsdiensstige overtuiging“. Nasprotno pa so v členu 10(1)(d) v teh jezikovnih različicah uporabljeni izrazi „Glaubensüberzeugung“, „belief“, „croyance“ in „geloof“.

32. Člen 10(1)(e) Direktive 2011/95, ki zadeva politično preganjanje, se nanaša na to, da ima oseba mnenje, stališče ali prepričanje o zadevi, povezani s potencialnimi subjekti preganjanja iz člena 6 te Direktive in njihovimi politikami ali metodami.

33. Člen 10(1)(b) Direktive 2011/95 se torej nanaša na teistična, neteistična in ateistična verska prepričanja; člen 10(1)(e) se nanaša na politična mnenja, stališča ali prepričanja; člen 10(1)(d) pa na prepričanja, ki so tako temeljnega pomena za identiteto ali zavedanje, da se osebe ne bi smelo prisiliti, naj se mu odreče.²⁷ Na podlagi tega se zdi, da ni besedilnih ali vsebinskih kazalnikov, ki bi podpirali predpostavko, da mora biti prepričanje v smislu člena 10(1)(d) verske ali politične narave.²⁸ Poleg tega bi taka omejujoča razlaga ne omogočala, da bi se priznalo, da lahko znotraj določenega verskega prepričanja obstaja vrsta stališč o temeljnih vprašanjih in da lahko oseba svoja stališča v zvezi s temi vprašanji spremeni, ne da bi se morala pri tem spreobrniti v drugo vero.²⁹

²⁶ Morda je pomembno dodati, da člen 10(1)(d) Direktive 2011/95, prva alineja, navaja, da je skupina lahko tudi posebna družbena skupina, kadar imajo njeni člani skupno poreklo, ki je nespremenljivo. Nisem prepričan, da je ta vidik v obravnavani zadevi upošteven. Seveda je mogoče trditi, da imajo osebe (tako kot tožeči stranki), ki so v državi članici preživele znaten del svojega življenjskega obdobja, v katerem se oblikuje njihova identiteta, skupno poreklo, ki je nespremenljivo. V obravnavani zadevi pa se zdi, da ni bila podana nobena trditev, v skladu s katero bi tožeči stranki zaradi takega skupnega porekla imeli razlog za utemeljen strah pred preganjanjem.

²⁷ To ne posega v možnost, da lahko prepričanje v smislu člena 10(1)(d) Direktive 2011/95 temelji na političnih in verskih dejavnih oziroma da ti dejavniki nanj vplivajo ter da so navedeni dejavniki pomembni pri načinu, kako skupino dojema družba v državi izvora.

²⁸ Glej tudi uvodni izjavi 29 in 30 Direktive 2011/95, ki jasno razlikujeta med razlogi za preganjanje iz člena 10(1) te Direktive.

²⁹ Z drugimi besedami, verska pravila in dogme ne izključujejo obstoja vrste različnih verskih prepričanj med pripadniki iste vere. Tako lahko katoliki na primer menijo, da bi bilo treba ženskam dovoliti, da postanejo duhovnice, čeprav kanon 1024 to prepoveduje.

2) Ali gre v obravnavani zadevi torej za skupno prepričanje, ki je tako temeljnega pomena za identiteto ali zavedanje, da se osebe ne bi smelo prisiliti, naj se mu odreče?

34. Prepričanje o enakosti spolov vpliva na vrsto izbir, povezanih z izobraževanjem in izbiro poklicne poti, obsegom in naravo dejavnosti v javnem prostoru, možnostjo doseganja ekonomske neodvisnosti z zaposlitvijo zunaj doma, odločitvami o samskem ali družinskem življenju in s svobodno izbiro partnerja. Ti elementi so za identiteto posameznika bistveni.³⁰

35. V členu 2 in členu 3(3) PEU je enakost spolov zaščitena kot ena od temeljnih vrednot in ciljev Evropske unije, sodna praksa Sodišča pa jo priznava kot temeljno načelo prava EU. Člen 8 PDEU določa, da si Evropska unija prizadeva odpraviti neenakosti in spodbujati enakost med moškimi in ženskami v vseh svojih dejavnostih. Člen 19 PDEU Evropski uniji omogoča uvedbo zakonodaje za boj proti diskriminaciji na podlagi spola. Člen 157 PDEU določa načelo enakega plačila za delo enake vrednosti in zagotavlja pravno podlago za sprejetje zakona o enakosti spolov pri zaposlovanju. Člen 157(4) PDEU priznava pozitivne ukrepe kot sredstvo za doseganje enakosti spolov.

36. Od sprejetja prvih direktiv na tem področju v 70. letih prejšnjega stoletja je Evropska unija razvila obsežno zakonodajo o enakosti spolov predvsem na področju zaposlovanja, vključno s področji, kot so enako plačilo, socialna varnost, zaposlovanje, delovni pogoji in nadlegovanje.³¹ Ta ureditev prepoveduje vsakršno neposredno in posredno diskriminacijo na podlagi spola ter ustvarja pravice, ki jih posamezniki lahko uveljavljajo v pravnih redih držav članic.³²

37. Vrednote, standardi in vedenjski vzorci, za katere tožeči stranki trdita, da sta jih prevzeli med bivanjem na Nizozemskem, prav tako odražajo določeno število temeljnih pravic, ki so zdaj vključene v Listino: člen 21(1) te listine vključuje pravico do prepovedi diskriminacije na podlagi spola; člen 23 priznava pravico do enakosti žensk in moških na vseh področjih, vključno z zaposlovanjem, delom in plačilom za delo;³³ člen 9 se sklicuje na pravico do svobodnega sklepanja zakonske zveze; člen 11 določa svobodo izražanja; člen 14 določa pravico do izobraževanja in dostopa do poklicnega in nadaljnega usposabljanja in člen 15 navedene listine določa pravico do dela in izbire poklica.³⁴ Države članice so tudi pogodbenice Konvencije

³⁰ Erik Erikson je bil eden prvih psihologov, ki je opisal pojem identitete v okviru razvoja osebnosti. Menil je, da identiteta osebi omogoča življenjski smisel in vodilo ter ji zagotavlja občutek notranje enakosti in stalnosti v različnih časovnih obdobjih in na različnih krajih. Identiteta je psihosocialne narave, ustvarja pa jo presek individualnih bioloških in psiholoških sposobnosti v povezavi s priložnostmi in različnimi oblikami podpore, ki ju ponuja socialni okvir osebe. Identiteta običajno postane osrednjega pomena v adolescenci, ko se posameznik sooča z vprašanji v zvezi z videzom, poklicno izbiro, poklicnimi težnjami, izobraževanjem, odnosi, spolnostjo, političnimi in družbenimi prepričanji, osebnostjo in interesi. Ključna vprašanja glede identitete so kasneje v življenju pogosto predmet nadaljnega razmisleka in sprememb. Vaja psihologije, ki se ukvarja z identiteto, je razvila in izpopolnila Eriksonove teorije. Glej na primer Branje, S., de Moor, E. L., Spitzer, J., Becht, A. I. Dynamics of Identity Development in Adolescence: A Decade in Review (dinamika razvoja identitete v mladostništvu: pregled desetletja), *Journal of Research on Adolescence*, 2021, zvezek 1(4), str. 908 do 927.

³¹ Glej na primer Direktivo 2006/54/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. julija 2006 o uresničevanju načela enakih možnosti ter enakega obravnavanja moških in žensk pri zaposlovanju in poklicnem delu (UL 2006, L 204, str. 23), Direktivo 2010/41/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. julija 2010 o uporabi načela enakega obravnavanja moških in žensk, ki opravljajo samostojno dejavnost, in o razveljavitvi Direktive Sveta 86/613/EGS (UL 2010, L 180, str. 1) ter Direktivo Sveta 2004/113/ES z dne 13. decembra 2004 o izvajanju načela enakega obravnavanja moških in žensk pri dostopu do blaga in storitev ter oskrbi z njimi (UL 2004, L 373, str. 37).

³² Sodišče je že leta 1976 razsodilo, da ima načelo enakega plačila za moške in ženske, ki ga določa pravo EU, neposredni učinek, zato ga posameznik lahko uveljavlja proti svojemu delodajalcu (sodba z dne 8. aprila 1976, Defrenne, 43/75, EU:C:1976:56).

³³ Pravica vseh oseb do enakosti pred zakonom in do zaščite pred diskriminacijo je univerzalna pravica, ki jo priznava Splošna deklaracija o človekovih pravicah.

³⁴ Glej tudi ekvivalentne določbe Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisane 4. novembra 1950 v Rimu (v nadaljevanju: EKČP), katere podpisnice so vse države članice, zlasti člen 14 (prepoved diskriminacije), člen 12 (pravica sklepanja zakonske zveze), člen 10 (svoboda izražanja) in člen 2 Protokola k EKČP (pravica do izobraževanja).

o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, katere cilj je spodbujati enako priznavanje, uživanje in uveljavljanje vseh človekovih pravic žensk na političnem, gospodarskem, socialnem, kulturnem, civilnem in domačem področju.³⁵

38. Ne dvomim, da je bilo veliko ljudi, ki so vse življenje prebivali na Nizozemskem, pod tako velikim vplivom vrednote enakosti spolov, da je ta postala neizbrisni del njihove identitete.

39. Glede na navedeno menim, da od deklet in žensk, ki so sprejele vrednote, standarde in vedenjske vzorce, ki odražajo prepričanje o enakosti spolov, ni mogoče pričakovati, da se temu prepričanju odrečejo, enako kot ni mogoče pričakovati, da se bo oseba odpovedala svojemu verskemu ali političnemu prepričanju ali zanikala svojo spolno usmerjenost. Iz tega sledi, da države članice ne morejo pričakovati, da bodo dekleta in ženske prilagodile svoje vedenje s diskretnim ravnanjem, da bi ohranile svojo varnost, tudi zato, ker se vidiki identitete, ki jih oblikuje prepričanje o enakosti spolov, zaradi svoje narave pogosto kažejo v javnosti.³⁶ Sodišče je že odločilo, da kar zadeva homoseksualce, člen 10(1)(d) Direktive 2011/95 ne določa omejitev glede ravnanja, ki ga lahko pripadniki določene družbene skupine zavzamejo v zvezi s svojo identiteto ali vedenjem.³⁷

40. Torej se postavlja vprašanje, ali sta tožeči stranki prepričanje o enakosti spolov tako sprejeli in ponotranjili do te mere, da je postalo sestavni del njune identitete.³⁸ Predložitveno sodišče ob upoštevanju starosti tožečih strank in trajanja njunega prebivanja na Nizozemskem razumno navaja, da sta v tej državi članici preživeli znaten del življenjskega obdobja, v katerem se izoblikuje njuna identiteta.³⁹ Ne dvomim, da je bila obkroženost s kulturo države članice za tožeči stranki globoka izkušnja, ki je tožečima strankama ponudila nove možnosti in odprla perspektive za prihodnost, ki jih sicer morda ne bi poznali. Zato je verjetno, da sta v nasprotju z vrstniki v Iraku, ki niso imeli teh izkušenj, sprejeli način življenja, ki odraža priznavanje in uživanje njunih temeljnih pravic, zlasti njunega prepričanja o enakosti spolov, in sicer do te mere, da sta ga sprejeli in ponotranjili ter je postalo del njune osebnosti. Pristojni organi in nazadnje nacionalna sodišča morajo presoditi, v kolikšni meri to drži glede na individualne okoliščine tožečih strank, pri čemer je treba po potrebi upoštevati tudi preudarek iz člena 10(2) Direktive 2011/95.⁴⁰

c) Zunanji vidiki skupine

41. Ne glede na nekatere nejasnosti se zdi, da predložitveno sodišče v bistvu želi izvedeti, kako naj pristojni organi in nacionalna sodišča ugotovijo, ali je izpolnjena zahteva iz člena 10(1)(d), druga alineja, Direktive 2011/95, in sicer, ali ima določena družbena skupina v zadevni državi razločno identiteto, ker jo okoliška družba dojema kot drugačno. Ta vprašanja pa povzročajo težave v zvezi z dokaznim bremenom in vsebinsko presojo trditev tožečih strank.

³⁵ Generalna skupščina Združenih narodov je to konvencijo sprejela 18. decembra 1979, veljati pa je začela 3. septembra 1981 (*Recueil des traités des Nations unies*, zv. 1249, str. 13). Evropska unija ni pogodbenica.

³⁶ Sodba z dne 7. novembra 2013, X in drugi (od C-199/12 do C-201/12, EU:C:2013:720, točke od 70 do 75). Mogoče je ugotoviti, da se presoja Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju: ESČP) v sodbi z dne 28. junija 2011, *Sufi in Elmi proti Združenemu kraljestvu* (CE:ECHR:2011:0628JUD000831907, točka 275), nanaša na drugačno vprašanje, ali je za tožeči stranki v tej zadevi resnično obstajalo tveganje zlorabe v nasprotju s členom 3 EKČP in/ali tveganje za kršitev člena 2 EKČP. V tem okviru je ESČP preudarjalo, ali bi se tožeči stranki lahko tveganjem izognili tako, da bi „igrali po pravilih“.

³⁷ Sodba z dne 7. novembra 2013, X in drugi (od C-199/12 do C-201/12, EU:C:2013:72, točka 68).

³⁸ Glej Smernice UNHCR o mednarodni zaščiti: „Pripadnost določeni družbeni skupini“ v smislu člena 1A(2) Konvencije iz leta 1951 in/ali njenega Protokola o statusu beguncev iz leta 1967, 2002, odstavek 15. Glej tudi Smernice EASO o pripadnosti določeni družbeni skupini, 2020, str. 16.

³⁹ Glej opombo 30 teh sklepnih predlogov.

⁴⁰ Glej točko 45 teh sklepnih predlogov.

1) *Dokazno breme*

42. Člen 4(3) Direktive 2011/95 določa, da se obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito izvede v vsakem posameznem primeru posebej in med drugim vključuje upoštevanje tega: (a) vseh ustreznih dejstev, ki se nanašajo na državo izvora, vključno z zakoni in predpisi izvirne države in načinom njihove uporabe; (b) ustreznih izjav in dokumentacije, ki jih predloži prosilec, ter (c) individualnega položaja in osebnih okoliščin prosilca. V skladu s členom 4(1) Direktive 2011/95 lahko države članice prosilcu naložijo dolžnost, da čim prej predloži vse potrebne elemente za utemeljitev prošnje za mednarodno zaščito, vključno z razlogi za utemeljitev te prošnje.⁴¹ Prosilci morajo zato navesti in utemeljiti, zakaj se bojijo preganjanja v državi izvora..

43. Ali ta zahteva vključuje tudi obveznost dokazati, da ima določena družbena skupina, ki ji tožeča stranka domnevno pripada, v zadevni državi razločno identiteto, ker jo družba, ki jo obkroža, dojema kot drugačno, kar se zdi, da trdi nizozemska vlada? Menim, da ne. Izjave, ki jih mora prosilec predložiti v skladu s členom 4(1) Direktive 2011/95 za utemeljitev prošnje za mednarodno zaščito, so le izhodišče za preučitev, ki jo pristojni organi opravijo glede dejstev in okoliščin, na podlagi katerih je bila ta prošnja vložena. Ta določba od države članice zahteva tudi, da v sodelovanju s prosilcem obravnava ustrezne elemente njegove prošnje.⁴²

44. Sodišče je razsodilo, da ta zahteva za sodelovanje države članice v praksi pomeni, da mora zadevna država članica – če dokazi, ki jih predloži prosilec za mednarodno zaščito, iz katerega koli razloga niso celoviti, veljavni ali upoštevni – prosilcu aktivno pomagati pri zbiranju vseh dokazov, potrebnih za utemeljitev prošnje. Države članice imajo namreč boljše možnosti za dostop do nekaterih vrst dokumentov.⁴³ Zdi se torej, da dokazno breme, da ima določena družbena skupina razločno identiteto v določeni državi, v enaki meri nosita tako prosilec kot tudi država članica, in ne izključno prosilec. V tem okviru je treba tudi spomniti, da v skladu s členom 4(5) Direktive 2011/95 ni treba potrditi tistih vidikov izjav prosilca, ki niso podprti z dokumentarnimi ali drugimi dokazi, med drugim kadar se te izjave štejejo za skladne in verjetne ter ne nasprotujejo dostopnim specifičnim in splošnim informacijam, povezanim s prosilčevim primerom.

45. Člen 10(2) Direktive 2011/95 določa, da pri ocenjevanju dejstva, ali ima prosilec utemeljen strah pred preganjanjem, ni pomembno, ali prosilec dejansko ima značilnosti, ki se preganjajo, kadar takšne značilnosti prosilcu pripisuje subjekt preganjanja.⁴⁴ Iz besedila te določbe je jasno razvidno, da se uporablja, ko je ugotovljen obstoj določene družbene skupine. V nasprotju s tem, kar nakazuje predložitveno sodišče, presoja dojemanja subjektov preganjanja torej ne nadomešča oziroma ne zmanjšuje pomembnosti ugotovitve, ali ima skupina v državi izvora razločno identiteto. Vpliva le na to, v kakšni meri je treba dokazati, da je prosilec pripadnik te družbene skupine, saj za namene prošnje za mednarodno zaščito lahko zadostuje že dokaz, da ga družba, ki ga obkroža, dojema kot pripadnika take skupine.⁴⁵

⁴¹ Člen 4(2) Direktive 2011/95.

⁴² Sodba z dne 19. novembra 2020, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Vojaška služba in azil) (C-238/19, EU:C:2020:945, točka 52 in navedena sodna praksa).

⁴³ V tem smislu glej sodbi z dne 22. novembra 2012, *M.* (C-277/11, EU:C:2012:744, točki 65 in 66), in z dne 3. marca 2022, Secretary of State for the Home Department (Status begunca za osebo brez državljanstva palestinskega rodu) (C-349/20, EU:C:2022:151, točka 64 in navedena sodna praksa). Glej tudi EASO Practical Guide: Evidence Assessment (praktični vodnik EASO: presoja dokazov), 2015.

⁴⁴ V tem smislu glej sodbo z dne 4. oktobra 2018, Ahmedbekova (C-652/16, EU:C:2018:801, točka 85).

⁴⁵ Po analogiji glej sodbo z dne 25. januarja 2018, *F* (C-473/16, EU:C:2018:36, točki 31 in 32), in sklepne predloge generalnega pravobranilca P. Mengozzija v zadevi Fathi (C-56/17, EU:C:2018:621, točka 44 in navedena sodna praksa).

2) Vsebinska presoja

46. Sodišče je priznalo, da je na podlagi obstoja kazenskih zakonov, ki se nanašajo posebej na homoseksualce, mogoče sklepati, da te osebe tvorijo razločno skupino, ki jo družba, ki jo obkroža, dojema kot drugačno. V širšem smislu dejstvo, da družba sprejema nekatere vedenjske vzorce moških, obenem pa kaznuje enake vedenjske vzorce žensk, kaže na to, da družba, ki obkroža ženske ali nekatere kategorije žensk, te dojema kot različne. Zato morajo pristojni organi upoštevati tako pravna pravila kot družbene in kulturne običaje v izvorni državi prosilca.⁴⁶

47. Agencija Evropske unije za azil (v nadaljevanju: EUAA)⁴⁷ v nedavnih smernicah za posamezne države v zvezi z Irakom navaja skupine oseb, ki jih družba, ki jih obkroža, dojema kot drugačne. V skladu s temi smernicami za posamezne države so osebe, zlasti ženske, ki kršijo družbene običaje, lahko označene za nemoralne, podvržene stigmatizaciji in lahko utrpijo resno škodo.⁴⁸ Med te kršitve naj bi spadali spolni odnosi zunaj zakonske zveze, to, da je bila ženska žrtev posilstva ali drugih oblik spolnega nasilja, zavračanje poroke z moškim, ki ga je izbrala družina,⁴⁹ poroka proti volji družine, nesprijemljiv videz ali oblačila in nesprijemljivi stiki ali zmenkovanje. Delovna mesta, ki so sprejemljiva za ženske, so v skladu s poročili omejena na sektorje, povezane z gospodinjstvom in vladnimi službami. Družba ne odobrava žensk in deklet, ki delajo v trgovinah, kavarnah, zabavni industriji, pri negi bolnikov ali v prevoznem sektorju. Javno udejstvovanje žensk, vključno z njihovo prisotnostjo in dejavnostmi na spletu, lahko privede do nadlegovanja. Ženske lahko v protestih sodelujejo le v omejenem obsegu, ker se njihove družine bojijo, da bodo žrtve negativnega dojetanja. Zaradi seksualnega obrekovanja so lahko stigmatizirane v družbi ali pa se šteje, da so okrnile družinsko čast.⁵⁰

48. Iz zgoraj navedenega izhaja, da se bodo dekleta in ženske, ki verjamejo v enakost spolov, v Iraku lahko dojemale, da zaradi izražanja tega prepričanja, – na primer prek izjav ali ravnanj v zvezi z odločitvami glede vprašanj, kot so izobraževanje, poklicna pot in zaposlitev zunaj doma, obseg in narava dejavnosti na javnem področju, odločitve o samskem ali družinskem življenju ter svobodna izbira partnerja – kršijo družbene običaje. Pristojni organi in nacionalna sodišča morajo ugotoviti, ali to velja tudi za tožeči stranki v njunih posameznih položajih.

⁴⁶ Glej člen 4(3)(a) Direktive 2011/95 in sklepne predloge generalne pravobranilke E. Sharpston v združenih zadevah X in drugi (od C-199/12 do C-201/12, EU:C:2013:474, točka 35) in v zadevi Shepherd (C-472/13, EU:C:2014:2360, točka 56). Glej tudi sklepne predloge generalnega pravobranilca J. Richarda de la Toura v zadevi Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Ženske kot žrtve nasilja v družini) (C-621/21, EU:C:2023:314, točki 72 in 73 ter navedena sodna praksa).

⁴⁷ Agencija EUAA je bila ustanovljena z uredbo (EU) 2021/2303 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. decembra 2021 o Agenciji Evropske unije za azil in razveljavitvi Uredbe (EU) št. 439/2010 (UL 2021, L 468, str. 1), da bi nadomestila in prevzela funkcije EASO.

⁴⁸ Glej EUAA, Country Guidance: Iraq, Common analysis and guidance note (Smernice EUAA za posamezne države: Irak, skupna analiza in smernice), 2022, zlasti oddelka 2.13 in 2.17. UNHCR meni, da je za osebe, za katere se glede na njihove individualne okoliščine meni, da kršijo stroga islamska pravila, morda potrebna mednarodna zaščita beguncev zaradi njihove vere ali pripadnosti določeni družbeni skupini: UNHCR, International protection considerations with regard to people fleeing the Republic of Iraq (Mednarodna zaščita v zvezi z ljudmi, ki bežijo iz Republike Irak), 2019, str. 79 in 80.

⁴⁹ Poroke otrok so nenehno prisotne v Iraku, kjer je zakonsko določena starost za sklenitev zakonske zveze 15 let z dovoljenjem staršev in 18 let brez njega. (EUAA, Country Guidance: Iraq, Common analysis and guidance note (smernice EUAA za posamezne države: Irak, skupna analiza in smernice), 2022, oddelek 2.16). Po podatkih organizacije Girls not Brides se 28 % deklet v Iraku poroči pred 18. letom, 7 % pa pred 15. letom starosti. O poroki otrok na splošno glej Resolucijo Evropskega parlamenta z dne 4. julija 2018 z naslovom „Zunanji strategiji EU proti zgodnjim in prisilnim porokam naproti – naslednji ukrepi“ (2017/2275(INI)).

⁵⁰ Glej na primer poročilo EASO o informacijah države izvora z naslovom „Iraq Key socio-economic indicators for Bagdad, Basra and Erbil“ (Ključni socialno-ekonomski kazalniki Iraka za Bagdad, Basro in Erbil), 2020, zlasti oddelek 1.4; smernice EUAA za posamezne države z naslovom „Iraq, Common analysis and guidance note“ (Irak, skupna analiza in smernice), 2022, zlasti oddelka 2.13 in 2.16.4, ter poročilo Humanists International o Iraku z dne 28. oktobra 2020, zlasti oddelek z naslovom „Discrimination against women and minorities“ (Diskriminacija žensk in manjšin).

d) Preganjanje

49. Nekatere stranke so v predloženih stališčih navedle, da tožeči stranki nista predložili dokazov, da bosta po vrnitvi v državo izvora izpostavljeni aktom preganjanja. To vprašanje se razlikuje od ugotovitve, ali sta pripadnici določene družbene skupine v smislu člena 10(1)(d) Direktive 2011/95, čeprav je z njim povezano.⁵¹ Predložitveno sodišče ne prosi za napotke glede razlage določb te direktive, ki se nanašajo posebej na presojo utemeljenega strahu pred preganjanjem. Dovolj je navesti, da morajo države članice v skladu s členom 8(2) Direktive 2011/95 pri ugotavljanju, ali ima prosilec utemeljen strah pred preganjanjem, med drugim upoštevati splošne okoliščine, ki prevladujejo v zadevnem delu države izvora. V ta namen morajo pridobiti točne in posodobljene informacije iz ustreznih virov, kot sta UNHCR in EUAA.

50. Nedavne smernice za posamezne države v zvezi z Irakom navajajo, da so dekleta in ženske, ki kršijo načela družbenih običajev, lahko izpostavljene tako hudim dejanjem, da se ta lahko štejejo za preganjanje.⁵² Ker ju družba dojema kot drugačni, je mogoče, da bi tožeči stranki in/ali njihovi ožji družinski člani lahko bili žrtve povračilnih ukrepov, ki bi pomenili preganjanje v smislu člena 9 Direktive 2011/95.⁵³ Verjetnost in resnost teh tveganj pa sta ponovno stvar presoje pristojnih organov in nacionalnih sodišč glede na okoliščine tožečih strank.

B. Tretje vprašanje

51. Tretje vprašanje je sestavljeno iz dveh delov. Predložitveno sodišče najprej v bistvu sprašuje, ali pravo EU, kar zadeva prošnjo za mednarodno zaščito, od odločujočega organa zahteva, da določi in upošteva koristi otroka, saj se na ta pojem sklicuje člen 24(2) Listine. Nato pa želi izvedeti, ali bi bil odgovor na prvi del vprašanja drugačen, če bi bilo pri „izdaji dovoljenja za prebivanje iz običajnih razlogov“ treba upoštevati koristi otroka.

52. V zvezi s tem je pomembno opozoriti na dejstvo, da se postopek, ki poteka pred predložitvenim sodiščem, nanaša na naknadne, in ne na prve prošnje za mednarodno zaščito.⁵⁴

1. Prvi del

53. Člen 2(k) Direktive 2011/95 opredeljuje mladoletnika, torej otroka, kot „državljan tretje države ali osebo brez državljanstva, mlajšo od 18 let“.

54. Člen 24(2) in člen 51(1) Listine potrjujeta temeljno naravo otrokovih pravic in zahtevo, da države članice te pravice spoštujejo pri izvajanju prava EU. Direktivo 2011/95 je zato treba razlagati in uporabljati ob upoštevanju člena 24(2) Listine.⁵⁵ To odraža tudi uvodna izjava 16

⁵¹ Sklepni predlogi generalnega pravobranilca J. Richarda de la Toura v zadevi *Intervyuirasht organ na DAB pri MS (Ženske kot žrtve nasilja v družini)* (C-621/21, EU:C:2023:314, točke od 74 do 77 in navedena sodna praksa).

⁵² Glej točko 47 teh sklepnih predlogov.

⁵³ Člen 9(3) Direktive 2011/95 zahteva povezavo med razlogi iz člena 10 te Direktive in dejanji preganjanja, kot so opredeljena v členu 9(1) te Direktive, ali pomanjkanjem zaščite pred takimi dejanji.

⁵⁴ Sodišče je odločilo, da člen 40(2) Direktive 2013/32 ne razlikuje med prvo prošnjo za mednarodno zaščito in naknadno prošnjo glede na naravo elementov ali ugotovitev, na podlagi katerih je mogoče dokazati, da prosilec izpolnjuje pogoje za mednarodno zaščito na podlagi Direktive 2011/95, zato je treba presojo dejstev in okoliščin v utemeljitev teh prošenj v obeh primerih opraviti v skladu s členom 4 Direktive 2011/95 (sodba z dne 10. junija 2021, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Novi elementi ali ugotovitve), C-921/19, EU:C:2021:478, točka 40).

⁵⁵ Po analogiji glej sodbi z dne 9. septembra 2021, Bundesrepublik Deutschland (Družinski član) (C-768/19, EU:C:2021:709, točka 38), in z dne 1. avgusta 2022, Bundesrepublik Deutschland (Združitev družine z mladoletnim beguncem) (C-273/20 in C-355/20, EU:C:2022:617, točke od 36 do 39 in navedena sodna praksa).

Direktive 2011/95, v kateri je navedeno, da je njen namen spodbujanje uporabe zlasti člena 24 Listine in uvodne izjave 18 te listine, v skladu s katero bi morale biti „koristi otroka“ najpomembnejše vodilo držav članic pri izvajanju Direktive v skladu s Konvencijo Združenih narodov o otrokovih pravicah iz leta 1989.⁵⁶ Pri ocenjevanju koristi otroka bi morale države članice zlasti upoštevati načelo enotnosti družine, dobrobit mladoletnika in njegov socialni razvoj, varstvene in varnostne vidike ter stališča mladoletnika v skladu z njegovo starostjo in zrelostjo.

55. Člen 4(3)(c) Direktive 2011/95 zahteva, da se obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito izvede v vsakem posameznem primeru posebej, ob upoštevanju položaja in osebnih okoliščin prosilca, vključno z dejavniki, kot so poreklo, spol in starost, da bi se lahko presodilo, ali bi dejanja, ki jim je bil prosilec izpostavljen ali bi jim lahko bil izpostavljen, lahko pomenila preganjanje ali povzročila resno škodo na podlagi prosilčevih osebnih okoliščin. Člen 9(2)(f) te Direktive pojasnjuje, da gre lahko pri dejanjih preganjanja med drugim tudi za dejanja, ki so usmerjena na otroke.⁵⁷

56. Glede na zgornje navedbe in na sodno prakso Sodišča⁵⁸ menim, da je treba koristi otroka opredeliti v vsakem primeru posebej in jih upoštevati pri obravnavanju prošenj za mednarodno zaščito, vključno z naknadnimi prošnjami.

57. Nizozemska vlada je trdila, da pristojni nizozemski organi koristi otroka upoštevajo v zadostni meri, saj so ustrezno upoštevane v vseh postopkovnih vidikih odločbe glede prošnje za mednarodno zaščito, ki se nanaša na otroke ali vpliva nanje, na primer z uporabo postopkov razgovora, ki so primerni za otroke.⁵⁹

58. Uporaba postopkovnih jamstev, prilagojenih otrokom, ima velik praktični pomen. Vendar pa v členu 24 Listine, v členih 3, 9, 12 in 13 Konvencije o otrokovih pravicah, na kateri temelji ta določba Listine, v Direktivi 2011/95 ali v sodni praksi Sodišča ni nikjer navedeno, da se koristi otroka ne bi smele upoštevati pri vsebinski presoji prošenj v zvezi z otroki. Sam člen 24(2) Listine določa, da je „treba“ upoštevati koristi otroka pri „vseh“ ukrepih, ki se nanašajo na otroke.⁶⁰ V skladu s sodno prakso Sodišča je koristi otroka mogoče določiti le na podlagi celovite in temeljite presoje njegovega položaja.⁶¹ V tem okviru so strokovni nasveti lahko koristni ali celo potrebni. Komisija pravilno opozarja, da morajo države članice v skladu s členom 10(3) Direktive 2013/32 zagotoviti, da se odločbe v zvezi s prošnjami za mednarodno zaščito izdaja na podlagi ustreznega obravnavanja in da ima osebje, ki obravnava prošnje in odloča, možnost, da se po potrebi o posameznih vprašanjih posvetuje s strokovnjaki, zlasti o vprašanjih v zvezi z otroki.⁶²

⁵⁶ Podpisana 20. novembra 1989 (*Recueil des traités des Nations unies*, zv. 1577, str. 3). V skladu s Pojasnili k Listini o temeljnih pravicah (UL 2007, C 393, str. 17) člen 24 Listine temelji na tej konvenciji, ki so jo ratificirale vse države članice, zlasti na členih 3, 9, 12 in 13. Po analogiji glej sodbo z dne 4. oktobra 2018, Ahmedbekova (C-652/16, EU:C:2018:801, točka 64).

⁵⁷ Zahteve iz člena 24 Listine odraža tudi več drugih določb Direktive 2011/95 in uvodna izjava 38 te Direktive. V skladu s členom 20(3) Direktive 2011/95 morajo države članice upoštevati poseben položaj ranljivih oseb, kot so mladoletniki. Člen 20(5) te Direktive določa, da so koristi otroka primarna skrb držav članic pri izvajanju določb poglavja VII te Direktive, ki se nanašajo na mladoletnike, ki jim je bila priznana mednarodna zaščita. Določbe poglavja VII se na primer nanašajo na dostop do izobraževanja in zdravstvenega varstva (člen 27(1) in člen 30 Direktive 2011/95). Zahteve iz člena 20(3) in (5) pa se ne razširjajo na izvajanje določb poglavja II Direktive 2011/95, in sicer tistih, ki se nanašajo posebej na obravnavanje prošenj za mednarodno zaščito.

⁵⁸ Sodba z dne 9. septembra 2021, Bundesrepublik Deutschland (Družinski član) (C-768/19, EU:C:2021:709, točka 38).

⁵⁹ V skladu s členom 15(3)(e) Direktive 2013/32.

⁶⁰ Glej tudi Odbor za otrokove pravice, Splošne pripombe št. 14 (2013) o pravici otroka, da se njegove koristi upoštevajo kot glavno vodilo (člen 3(1)) CRC/C/GC/14, kar pojasnjuje, da so koristi otroka materialna pravica, razlagalno načelo in postopkovno pravilo.

⁶¹ Po analogiji glej sodbo z dne 14. januarja 2021, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vrnitev mladoletnika brez spremstva) (C-441/19, EU:C:2021:9, točka 46).

⁶² Glej zlasti člen 10(3)(d) Direktive 2013/32.

59. Naj dodam, da je lahko zaradi bistvene in upoštevne spremembe okoliščin ali zdravstvenega stanja otroka med datumom obravnave njegove prve prošnje za mednarodno zaščito in kakršno koli naknadno prošnjo potrebna ponovna presoja koristi otroka.⁶³

60. Odločitve o tem, kdaj in kako točno je treba opredeliti in upoštevati tovrstne elemente, spadajo v okvir izvajanja postopkovne avtonomije držav članic ob upoštevanju potrebe po spoštovanju načel enakovrednosti in učinkovitosti.⁶⁴

61. Za sprejetje odločitve o mladoletnikovi prošnji za mednarodno zaščito ali odločitve, ki zadeva mladoletnika oziroma ima zanj pomembne posledice,⁶⁵ je torej potrebna ocena koristi otroka, da bi bila taka odločitev v skladu z zahtevami Direktive 2011/95 ob upoštevanju členov 24(2) in 51(1) Listine. Ustrezna ocena koristi otroka lahko upošteva dejavnike, kot so kronološka starost otroka, njegov razvoj, spol, posebne ranljivosti, družinske razmere, izobrazba ter otrokovo telesno in duševno zdravje.⁶⁶

62. V tem okviru se strinjam s stališči češke, madžarske in nizozemske vlade, da gre pri koristi otroka le za eno izmed okoliščin, na podlagi katerih se presoja prošnja za mednarodno zaščito, vendar za okoliščino, ki je bistvenega pomena. Opozoriti je treba, da je cilj Direktive 2011/95 opredeliti osebe, ki zaradi okoliščin resnično in legitimno potrebujejo mednarodno zaščito v Evropski uniji. Mednarodna zaščita je na voljo le beguncem in osebam, ki so upravičene do subsidiarne zaščite, kot to opredelujeta člena 2(d) in (f) Direktive. V tem pravnem okviru morajo pristojni organi upoštevati koristi otroka kot glavno vodilo;⁶⁷ če bi se status begunca in status subsidiarne zaščite priznala državljanom tretjih držav, ki so v položajih, ki niso združljivi z načeli mednarodne zaščite,⁶⁸ bi bilo to v nasprotju s splošno ureditvijo in cilji Direktive 2011/95.

63. Za boljšo ponazoritev prošnje za mednarodno zaščito, pri kateri so koristi otroka še posebej pomembne, imam v mislih okoliščine, pri katerih posebna duševna ali fizična ranljivost otroka kaže na to, da bi dejanja, ki se sicer ne bi štela za dejanja preganjanja, če bi prizadela odraslo osebo ali drugega otroka, ki ne trpi zaradi teh ranljivosti, za tega otroka imela resnejše posledice (ob upoštevanju ostalih okoliščin, kot je razpoložljivost družinske podpore v državi izvora), zato bi se štela za dejanja preganjanja v smislu člena 9 Direktive 2011/95. Koristi otroka so še posebej pomembne tudi v okviru presojanja dejanj preganjanja, ki so usmerjena na otroke.⁶⁹

64. Tak položaj se jasno razlikuje od okoliščin, v katerih je bila izdana sodba M'Bodj⁷⁰, v kateri je Sodišče razsodilo, da neobstoj ustreznega zdravstvenega varstva v izvorni državi prosilca ne pomeni nehumanega ali ponižujočega ravnanja, razen če je hudo bolnemu prosilcu namerno

⁶³ Glej Praktični vodnik EASO o koristih otroka v azilnih postopkih, 2019, str. 13, v katerem je navedeno, da je glavno upoštevanje koristi otroka stalen postopek in ga je treba določiti, preden se sprejme kakršna koli pomembna upravna odločba.

⁶⁴ Po analogiji glej sodbo z dne 9. septembra 2020, *Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides* (Zavrnitev naknadne tožbe – Rok za vložitev tožbe) (C-651/19, EU:C: 2020:681, točki 34 in 35 ter navedena sodna praksa).

⁶⁵ Po analogiji glej sodbi z dne 11. marca 2021, *État belge* (Vrnitev starša mladoletnika) (C-112/20, EU:C:2021:197, točke od 33 do 38), in z dne 17. novembra 2022, *Belgische Staat* (Poročen mladoletni begunec) (C-230/21, EU:C:2022:887, točka 48 in navedena sodna praksa).

⁶⁶ Po analogiji glej sodbo z dne 14. januarja 2021, *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (Vrnitev mladoletnika brez spremstva) (C-441/19, EU:C:2021:9, točka 47).

⁶⁷ Če na primer odločujoči organ razumno domneva, da prošnji staršev za mednarodno zaščito ne bo ugodeno, lahko to pomeni, da je v skladu s koristjo otroka to, da se skupaj s starši vrne v državo izvora.

⁶⁸ Po analogiji glej sodbo z dne 18. decembra 2014, *M'Bodj* (C-542/13, EU:C:2014:2452, točka 44).

⁶⁹ Po analogiji glej sodbo z dne 5. septembra 2012, *Y in Z* (C-71/11 in C-99/11, EU:C:2012:518, točki 65 in 66), in v podobnem smislu UNCHR, *Smernice o mednarodni zaščiti št. 8: Prošnje za azil otrok v skladu s členoma 1(A)(2) in 1(F) Konvencije iz leta 1951 in/ali Protokola iz leta 1967 o statusu beguncev*, 2009, točke od 15 do 17. Glej tudi oddelek teh smernic, ki obravnava dejanja preganjanja, ki so usmerjena na otroke.

⁷⁰ Sodba z dne 18. decembra 2014 (C-542/13, EU:C:2014:2452).

odvzeta zdravstvena oskrba, država članica pa prav tako ne sme sprejeti ali ohraniti določb, ki omogočajo podelitev statusa subsidiarne zaščite državljanu tretje države s hudo boleznijo na podlagi obstoja nevarnosti za poslabšanje njegovega zdravja zaradi nerazpoložljivosti ustreznega zdravljenja v njegovi državi izvora.

65. Znova so vsa ta vprašanja stvar presoje pristojnih organov in nacionalnih sodišč v okviru posameznih prošelj za mednarodno zaščito.

2. Drugi del

66. Glede na način, na katerega je predložitveno sodišče oblikovalo drugi del tretjega vprašanja, razumem, da na ta del vprašanja ni treba odgovoriti, če se odgovor na prvi del vprašanja glasi, da mora v skladu s pravom EU odločitveni organ opredeliti in upoštevati koristi otroka, ko odloča o prošnji za mednarodno zaščito.

67. Vsekakor pa je na podlagi predložitvene odločbe težko razumeti, kako lahko obstaja kakršna koli povezava (dejanska ali logična) med dogodki v postopku v zvezi s „prošnjo za izdajo dovoljenja za prebivanje iz običajnih razlogov“, ki po mnenju nizozemske vlade ne spada na področje uporabe prava EU,⁷¹ in zadevo pred predložitvenim sodiščem v zvezi s prošnjama za mednarodno zaščito na podlagi nacionalnega prava, ki prenaša Direktivo 2011/95. Francoska in madžarska vlada ter Komisija menijo, da predložitvena odločba ne vsebuje dovolj informacij, zlasti v zvezi s pojmom „prošnja za izdajo dovoljenja za prebivanje iz običajnih razlogov“, da bi Sodišče lahko smiselno odgovorilo na drugi del tretjega vprašanja. Poleg tega je zastopnik tožečih strank v odgovoru na vprašanje, ki mu ga je Sodišče postavilo na obravnavi, potrdil, da se ta postopek nanaša le na prošnji za mednarodno zaščito, ne pa na „prošnji za izdajo dovoljenja za prebivanje iz običajnih razlogov“. To potrjuje trditev nizozemske vlade, da drugi del tretjega vprašanja ni pomemben za reševanje sporov, ki potekajo pred predložitvenim sodiščem. Glede na navedeno Sodišču svetujem, naj ugotovi nedopustnost drugega dela tretjega vprašanja, in predlagam, naj preneha z dodatno obravnavo tega vprašanja.⁷²

C. Četrto vprašanje

68. Četrto vprašanje se specifično nanaša na škodo, ki bi jo mladoletnik lahko utrpel zaradi dolgotrajnega prebivanja v državi članici, in na vprašanje, kdaj (če sploh) je treba to škodo upoštevati v okviru vsebinskega obravnavanja naknadne prošnje za mednarodno zaščito. Predložitveno sodišče domneva, da je morda treba upoštevati, ali je bila odločitev o prvi prošnji sprejeta v rokih, ki jih določa pravo EU, ali je bilo prebivanje prosilca v državi članici zakonito in ali je bila izpolnjena oziroma izvršena predhodno naložena obveznost vrnitve.

69. V predložitveni odločbi tožeči stranki trdita, da sta utrpeli zaostanek v razvoju oziroma je prišlo do poškodb v njunem razvoju zaradi obremenjenosti, ki sta jo povzročili dolgotrajna negotovost glede izida prvih prošelj za mednarodno zaščito, ki so jih vložili njuni družinski člani, in grožnje s prisilno vrnitvijo v državo izvora,, te navedbe pa sta podprli z dokumentarnimi dokazi.

⁷¹ Nizozemska vlada se je v stališčih glede petega vprašanja, ki se prav tako nanaša na dodelitev prebivališča iz običajnih razlogov, sklicevala na člen 3.6a Vreemdelingenbesluit 2000 (uredba o tujcih iz leta 2000) z dne 23. novembra 2000 (*Stb.* 2000, št. 497).

⁷² Sodba z dne 14. januarja 2021, The International Protection Appeals Tribunal in drugi (C-322/19 in C-385/19, EU:C:2021:11, točke od 51 do 55 in navedena sodna praksa).

Z izjemo zastopnikov tožečih strank vse ostale stranke, ki so podale stališča glede četrtega vprašanja, trdijo, da odločitev glede naknadne prošnje za mednarodno zaščito ne bi smela biti sprejeta na podlagi sklicevanja na nastanek tovrstne škode.

70. Ni dvoma, da življenje v dolgotrajni negotovosti in z grožnjo vrnitve povzroča obremenitev, ki lahko privede do zakasnjene razvoja ali poškodb pri razvoju otrok.⁷³ To pa samo po sebi ne more biti podlaga, s katero bi bilo mogoče utemeljiti pravico do mednarodne zaščite na podlagi Direktive 2011/95 oziroma prizanesljivejši pristop k presoji prošnje v ta namen, na kar se zdi, da nakazuje predložitveno sodišče. Starši tožečih strank so se odločili, da je v skladu s koristjo njihovih otrok, da izčrpajo vsa pravna sredstva, ki so jim na voljo v okviru prve prošnje za mednarodno zaščito družine, in vložijo naknadne prošnje v imenu svojih otrok. Nič namreč ne kaže na to, da bi obravnavanje teh prošenj in sprejetje odločitev o teh pravnih sredstvih trajalo dlje, kot bi bilo mogoče razumno predvideti. Zaradi teh odločitev staršev tožečih strank pa je prišlo do neizogibnega podaljšanja časa prebivanja družine na Nizozemskem. Treba je predvidevati, da so starši pretehtali posledice, ki jih bodo glede na te okoliščine njihove odločitve imele na dobrobit njihovih otrok. Domnevamo lahko, da so starši te odločitve sprejeli v prepričanju, da bi bilo za njihove otroke bolje prebivati na Nizozemskem, kot pa se vrniti v Irak. To morda ni bila najboljša izbira, vendar pa si je v primeru tožečih strank težko predstavljati, da sta tožeči stranki na ta način utrpeli večjo škodo, kot če bi se njuni starši odločili za vrnitev v Irak.

71. Nazadnje je pri odločanju o prošnjah za mednarodno zaščito, ki se nanašajo na mladoletnike, treba upoštevati tudi razvojno stopnjo mladoletnika ter stanje njegovega fizičnega in duševnega zdravja v času te presoje. Okoliščine, ki bi lahko negativno vplivale na razvoj ali zdravje otroka, v tem okviru niso upoštevne.

D. Peto vprašanje

72. S petim vprašanjem želi predložitveno sodišče ugotoviti, ali je nacionalna pravna praksa, ki razlikuje med prvo in naknadnimi prošnjami za mednarodno zaščito tako, da pri naknadnih prošnjah za mednarodno zaščito ne upošteva običajnih razlogov za prošnjo, združljiva s pravom EU, ob upoštevanju člena 7 Listine in v povezavi s členom 24(2) Listine.

73. Težko je določiti povezavo med pravom EU in upoštevnostjo tega vprašanja v okviru postopka, ki poteka pred predložitvenim sodiščem in se nanaša na naknadne prošnje za mednarodno zaščito, ne pa na prošnje za izdajo dovoljenja za prebivanje iz običajnih razlogov, za katere nizozemska vlada trdi, da jih pravo EU ne ureja. Zato Sodišču svetujem, naj ugotovi nedopustnost tega vprašanja iz istih razlogov, kot so navedeni v točki 67 teh sklepnih predlogov.

⁷³ Glej na primer Kalverboer, M. E., Zijlstra, A. E., Knorth, E. J., „The developmental consequences for asylum-seeking children living with the prospect for five years or more of enforced return to their home country“ (Razvojne posledice za otroke, ki so prosilci za azil in živijo pet let ali več z grožnjo prisilne vrnitve v matično državo), *European Journal of Migration and Law*, zvezek 11, Martinus Nijhoff Publishers, 2009, strani od 41 do 67.

V. Predlog

74. Glede na navedeno Sodišču predlagam, naj na vprašanja za predhodno odločanje, ki jih je postavilo rechtbank Den Haag, zittingsplaats's-Hertogenbosch (sodišče v Haagu, ki zaseda v 's-Hertogenboschu, Nizozemska), poda naslednje odgovore:

1. Člen 10(1)(d) Direktive 2011/95/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. decembra 2011 o standardih glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, da so upravičeni do mednarodne zaščite, glede enotnega statusa beguncev ali oseb, upravičenih do subsidiarne zaščite, in glede vsebine te zaščite

je treba razlagati tako, da

- imajo državljanke tretjih držav, dekleta in ženske, zaradi svojega biološkega spola prirojeno lastnost in zaradi dolgotrajnega prebivanja v državi članici v obdobju življenja, v katerem se izoblikuje njihova identiteta, lahko delijo prepričanje o enakosti spolov, ki je tako temeljnega pomena za njihovo identiteto, da se jih ne bi smelo prisiliti, da se mu odrečejo;
- morajo države članice pri presoji o tem, ali ima skupina razločno identiteto v državi izvora, ker jo družba, ki jo obkroža, dojema kot drugačno, v skladu s členom 4 Direktive 2011/95 upoštevati vsa ustrezna dejstva, ki se nanašajo na državo izvora v času, ko se sprejme odločitev o prošnji za mednarodno zaščito, vključno z zakoni in predpisi države izvora ter z načinom njihove uporabe, in vse ustrezne elemente, ki jih predloži prosilec za mednarodno zaščito;
- ima skupina žensk in deklet s skupnim prepričanjem o enakosti spolov v državi izvora razločno identiteto, če družba v tej državi njihove izraze takšnega prepričanja z izjavami ali ravnanji dojema kot kršitve družbenih običajev;
- ni treba, da skupno prepričanje o enakosti spolov temelji na verskem ali političnem prepričanju.

2. Direktivo 2011/95 v povezavi s členom 24(2) in členom 51(1) Listine Evropske unije o temeljnih pravicah

je treba razlagati tako, da

- nacionalna praksa, v skladu s katero organ, ki sprejme odločitev, pri vsebinski obravnavi prošnje za mednarodno zaščito ali naknadne prošnje za mednarodno zaščito kot glavnega vodila ne upošteva koristi otroka oziroma ne pretehta koristi otroka tako, da bi pred tem v vsakem postopku konkretno ugotovil koristi otroka, ni združljiva s pravom EU;
- je metodologija in postopek za ugotovitev koristi otroka v pristojnosti držav članic ob polnem upoštevanju načela učinkovitosti;
- škoda, ki jo mladoletnik utrpi zaradi svojega dolgotrajnega prebivanja v državi članici, ne vpliva na odločitev o tem, ali je treba ugoditi naknadni prošnji za mednarodno zaščito, kadar je dolgotrajno prebivanje v državi članici posledica odločitev staršev ali skrbnikov mladoletnika, da izčrpajo razpoložljiva pravna sredstva za izpodbijanje zavrnitve prve prošnje in vložijo naknadno prošnjo za mednarodno zaščito.